

Arthur C. Clarke

AL DOILEA RĂSĂRIT

— Uite-i, rosti Eris, ridicându-și membrele anterioare și întorcându-se pentru a privi în jos, spre valea cea lungă.

Pentru o clipă, uitase de durere și de amărăciune, astfel încât până și Jeryl, a cărei minte era mai acordată cu mintea lui decât cu a oricărei alte ființe, de-abia ar fi putut să le detecteze. Exista chiar și o nuanță de blândețe, trăsătură ce reamintea teribil de mult de acel Eris pe care-l cunoscuse în zilele dinaintea Războiului - vechiul Eris, care acum părea îndepărtat și pierdut, de parcă ar fi zăcut alături de toți ceilalți, pe câmpie.

Un talaz întunecat urca prin vale, descriind o mișcare ciudată, ezitantă, făcând pauze neregulate, urmate de zvâcniri bruște. Avea marginile tivite cu auriul paznicilor atheleni, atât de teribil de puțini în comparație cu masa neagră a prizonierilor. Erau însă suficienți pentru a îndeplini sarcina ce le revenea; trebuiau doar să îndrume fluviul orb pe făgașul său nesigur. Cu toate acestea, la vederea atâtor mii de dușmani, Jeryl se pomeni tremurând și, instinctiv, se apropie de tovarășul ei, blana argintie atingând-o pe cea de aur. Eris nu dădu niciun semn că ar fi înțeles sau măcar că ar fi observat gestul.

Spaima dispăru pe măsură ce Jeryl văzu cât de lent se deplasa valul întunecat. I se spusese la ce să se aștepte, totuși realitatea era mult mai teribilă decât tot ce-și imaginase. Odată cu apropierea captivilor, ura și amărăciunea i se șterseră din minte, fiind înlocuite de compasiune. Nimeni din rasa ei nu mai trebuia să se teamă de hoarda dezorientată și nătângă ce era călăuzită, prin strâmtoare, în valea pe care n-avea s-o mai părăsească nicidecum.

Paznicii nu făceau altceva decât să-i mâne pe

prizonieri prin strigăte de încurajare lipsite de noimă, semănând întrucâtva cu vorbele adresate de doi ci pruncilor prea fragezi pentru a le simți gândurile. Oricât s-ar fi străduit, Jeryl nu putea desluși nici urmă de rațiune în vreuna dintre miile de minți care treceau atât de aproape de ea.

Lucrul acesta îi reaminti, mult mai clar decât orice altceva, de măreția victoriei... dar și de cea a înfrângerii. Minte ei era îndeajuns de sensibilă pentru a detecta primele gânduri temătoare ale copiilor, oscilând la marginea conștiinței. Dușmanii învinși nu mai erau nici măcar copii, ci prunci cu trupuri de adulți.

Acum, puhoiul trecea la doar câțiva metri. Pentru întâia oară, Jeryl își dădu seama cât de mari erau mithranenii în comparație cu neamul ei și cât de minunat sclikea lumina sorilor gemeni pe mătasea întunecată a corpurilor lor. La un moment dat, un specimen magnific, ridicându-se cu un cap deasupra iui Eris, se desprinsese din rând și veni greoi către ei, oprindu-se la câțiva pași. Apoi se ghemui precum un copil pierdut și înapăimântat și începu să-și miște șovăielnic capul superb dintr-o parte în alta, căutând parcă ceva, fără să știe exact ce anume. Pentru o clipă, ochii mari și goi poposiră pe chipul lui Jeryl. Ea știa că pentru mithraneni era la fel de frumoasă ca și pentru propria-i rasă - numai că trăsăturile inexpresive nu dezvăluiră niciun licăr de emoție și nici capul nu-și încetă permanenta mișcare întrebătoare, lipsită de țintă. În scurt timp, apăru un paznic nervos, ce împinse prizonierul înapoi printre tovarășii lui.

— Hai să plecăm! se rugă Jeryl. Nu mai vreau să văd. De ce m-ai adus aici?

Ultimul gând fusese încărcat de reproș.

Eris porni să urce pantele ierboase în salturi uriașe, pe care ea nici măcar nu spera să le imite, dar în timp ce se mișca, mintea lui îi răspunse. Gândurile continuau să-i fie blânde, deși durerea dinapoia lor era prea intensă pentru a putea fi tăinuită.

— Vreau ca toți, chiar și tu, să vadă ce a trebuit să facem pentru a câștiga Războiul. Atunci poate că nu va mai exista așa ceva, cât timp vom trăi.

O aștepta pe coama dealului, netulburat de violența nebunească a ascensiunii sale. Valul de prizonieri se găsea acum mult prea jos ca să poată fi distinse amănuntele înaintării chinuitoare. Jeryl se opri alături de el și începu să pască vegetația firavă. Treptat, își revenea din șoc.

— Ce se va întâmpla cu ei? întrebă brusc, încă urmărită de amintirea superbului gigant lipsit de minte ce începea o captivitate pe care n-avea s-o înțeleagă niciodată.

— Pot fi învățați să se hrănească, spuse Eris. Hrana din vale le ajunge pentru o jumătate de an, după care îi vom mâna mai departe. O să fie împovăraător pentru resursele noastre, dar avem o obligație morală, ce a fost consemnată drept clauză în tratatul de pace.

— Nu pot fi vindecați niciodată?

— Nu. Mințile lor au fost complet distruse. Așa vor rămâne până la moarte.

Urmă o tăcere prelungă. Jeryl își lăsă privirea să rătăcească peste colinele ce unduiau lin până la țărmul oceanului. Între ele rămâneau spații goale, prin care putea întrezări îndepărtata linie albastră ce marca oceanul, apa misterioasă și de netrecut. Azurul acesteia urma în curând să se întunece fiindcă soarele orbitor de alb apunea și în scurt timp avea să rămână doar discul roșu, de sute de ori mai mare, însă luminând mult mai puțin decât tovarășul său.

— Cred că n-am avut de ales, zise în cele din urmă Jeryl.

Vorbea mai degrabă pentru sine, totuși lăsă destule gânduri să-i scape pentru a fi auzite de Eris.

— I-ai văzut, replică el scurt. Erau mai mari și mai puternici decât noi. Chiar dacă-i depășeam ca număr, ne-am fi aflat în impas - în cele din urmă, cred că ne-ar fi înfrânt. Procedând așa cum am făcut, am salvat câteva mii

de la moarte... sau de mutilare.

Tonul amar îi revenise și Jeryl nu îndrăzni să-l privească. Își ecranase adâncurile minții, dar ea știa că gândurile lui se învârteau în jurul ciotului de fildeș de pe frunte. Cu excepția părții finale, în Război se întrebuițaseră doar două tipuri de arme: copitele tăioase ca lamele ale micuțelor și aproape inutilele membre anterioare și coarnele de unicorni. Eris n-avea să mai poată lupta niciodată cu una dintre aceste arme, și din pierderea aceea izvoră o mare parte a durtății posace care, uneori, îl făcea să-i rănească chiar și pe cei ce-l iubeau.

Eris își fixase o întâlnire aici, deși Jeryl nu avea habar despre cine putea fi vorba. Știa prea bine că nu trebuia să-l tulbure când era mohorât, așa că rămase tăcută lângă el, umbrele lor contopindu-se și alungindu-se hăt departe, pe coama dealului.

Jeryl și Eris proveneau dintr-o rasă care, în cadrul loteriei Naturii, fusese mai norocoasă decât altele, fiind lipsită totuși de una dintre cele mai importante trăsături. Aveau corpuri și minți puternice și trăiau pe o planetă temperată și fertilă. Conform criteriilor umane, arătau ciudat, fără să fie respingători. Trupurile lor zvelte, acoperite cu blană, se îngustau spre partea posterioară, terminându-se cu un singur membru, uriaș, cu care se puteau deplasa prin salturi lungi de zece metri. Cele două membre anterioare erau mult mai mici, slujind doar pentru sprijin și echilibru. Se încheiau prin copite ascuțite ce puteau fi ucigăse în luptă, dar nu aveau altă utilitate.

Atât athelenii, cât și rudele lor, mithranenii, posedau puteri mintale ce le permisese să dezvolte o matematică și o filosofie extrem de avansate; cu toate acestea, nu aveau absolut niciun control asupra lumii fizice. Locuințele, uneltele, îmbrăcămintea - mai exact toate obiectele materiale - le erau complet necunoscute. Pentru rasele care posedau mâini, tentacule sau alte mijloace de manipulare, cultura lor ar fi părut incredibil de limitată; grație însă adaptabilității minții și puterii banalităților, ei

își dădeau seama rareori de acest handicap și nu-și puteau imagina alt mod de viață. Era firesc să rățăcească în turme mari pe câmpiile mănoase, oprindu-se în locurile cu hrană abundentă și să plece mai departe după ce nu mai rămânea nimic. Traiul nomad le oferise îndeajuns timp pentru filosofie și unele arte. Deocamdată, puterile telepatice nu ajunseseră să-i lipsească de exprimarea prin viu grai; totodată, ei dezvoltaseră o muzică vocală complexă și o coregrafie și mai rafinată. Mândria lor cea mai mare o constituia însă domeniul gândirii: vreme de mii de generații, își trimiseseră mințile să rățăcească prin infinitățile cețoase ale metafizicii. *Despre fizică*, sau despre alte științe materiale, ei nu știau nimic... acestea nici măcar nu existau pentru ei.

— Vine cineva, zise brusc Jeryl. Cine-i?

Eris nu se sinchisi să se uite, dar în răspunsul lui se simți o undă de încordare:

— Aretenon. I-am acceptat invitația de a ne întâlni aici.

— Mă bucur. Cândva, ați fost prieteni foarte buni... cearta voastră m-a afectat.

Eris râcăi solul cu copita, așa cum făcea atunci când era stânenit ori neliniștit.

— Mi-am pierdut cumpătul când m-a părăsit în timpul celei de-a cincea bătălii a Câmpiei. Desigur, pe atunci nu știam de ce trebuia să plece.

Ochii lui Jeryl se dilatară brusc de uimire și înțelegere.

— Vrei să zici... că a avut o legătură cu Nebunia și cu felul cum s-a sfârșit Războiul?

— Da. Foarte puțini cunoșteau mai multe lucruri despre minte decât el. Nu știu care i-a fost rolul, dar trebuie să fi fost unul important. Nu cred însă că ne va spune vreodată totul...

Aflat încă la o distanță considerabilă, Areteron urca dealul în zig-zag, prin salturi mari. În scurt timp, ajunse lângă cei doi și, instinctiv, își plecă fruntea pentru a atinge

cornul lui Eris, în gestul universal al salutului. Se opri apoi, teribil de stânjenit – și urmă o pauză stingheritoare, până ce Jeryl îl salvă cu câteva remarci convenționale.

Când Eris vorbi, Jeryl simți cu ușurare plăcerea evidentă pe care el o încerca la revederea prietenului său, prima de la despărțirea lor furtunoasă în toiul Războiului. Ultima ei întâlnire cu Aretenon se petrecuse și mai de mult, de aceea fu surprinsă să vadă cât de mult se schimbase. Era considerabil mai tânăr decât Eris... Însă nimeni n-ar fi ghicit-o acum. Pe alocuri, blana lui, cândva aurie, se întunecase odată cu vârsta și, într-o scânteiere a vechiului său umor, Eris observă că în curând nimeni n-avea să-l mai poată deosebi de un mithranean.

Aretenon surâse.

— Așa ceva mi-ar fi fost de folos în ultimele săptămâni. Tocmai le-am străbătut țara, ajutând la strângerea Rătăcitorilor. Noi nu eram foarte populari, după cum poate vă închipuiți. Dacă ar fi știut cine sunt, probabil că nu m-aș mai fi întors viu... În ciuda armistițiului.

— Nu-i așa că n-ai fost tu principalul responsabil pentru Nebunie? Întrebă Jeryl, incapabilă să-și înfrâneze curiozitatea.

Pentru o clipă, avu senzația că în jurul minții lui Aretenon se ridicară niște pâcle groase, protectoare, ascunzându-i toate gândurile de lumea exterioară. După aceea, răspunsul sosi, dar, fapt straniu, părând înăbușit, transmis de la o depărtare neobișnuită în contactul telepatic.

— Nu, n-am fost eu conducătorul. Dar între mine și... el n-au existat decât alții doi.

— Firește, interveni Eris nerăbdător, eu sunt un simplu ostaș și nu înțeleg toate lucrurile acestea. Totuși, mi-ar face plăcere să știu cum anume ați făcut-o. Evident, nici Jeryl și nici eu n-am spune nimănui cele aflate.

Din nou, același vâl se lăsă peste gândurile lui Aretenon, apoi se ridică extrem de puțin.

— Nu sunt prea multe lucrurile pe care am voie să vi

le destăinui. După cum știi, Eris, am fost dintotdeauna interesat de minte și de felul cum lucrează ea. Mai ții minte jocurile noastre din copilărie, când încercam să-ți descopăr gândurile, iar tu te străduiai să mă oprești? Și cum, uneori, te făceam să acționezi împotriva voinței tale?

— Continui să cred, ripostă celălalt, că n-ai fi putut face asta unui străin și că, în realitate, eu cooperam în mod inconștient.

— Era adevărat atunci... dar situația s-a schimbat. Dovada se află acolo jos, în vale.

Arată spre ultimii mithraneni mânați de paznici. Valul întunecat aproape trecuse și în curând intrarea văii urma să fie închisă.

— Pe măsură ce am crescut, continuă Aretenon, am petrecut tot mai mult timp examinând căile minții și încercând să descopăr de ce unii dintre noi ne pot cunoaște atât de ușor gândurile, în vreme ce alții n-o pot face niciodată, fiind nevoiți să rămână de-a pururi izolați și singuri, condamnați la o comunicare prin sunete sau gesturi. Și m-au mai fascinat acele puține minți care sunt în totalitate rătăcite, astfel încât posesorii lor par mai prejos decât niște copii.

Începerea Războiului m-a silit să-mi abandonez studiile. Apoi, după cum știi, am fost chemat pe neașteptate în timpul celei de-a cincea bătălii. Nici chiar acum nu știu cu certitudine cine a fost responsabil pentru asta. M-au dus într-un loc situat la mare depărtare de aici, unde am găsit un grup mic de gânditori, în majoritate cunoscuți mie.

Planul era simplu... și în același timp teribil. Încă de la începuturile rasei noastre, se știa că două sau trei minți legate laolaltă puteau fi folosite pentru a controla altă minte, dacă *aceea era de acord*, în felul în care eu obișnuiam să te manipulez odinioară. Din cele mai vechi timpuri, această putere s-a folosit în scopuri terapeutice. Acum am stabilit s-o utilizăm pentru a distruge...

Existau însă două dificultăți principale. Una era

legată de acea ciudată limitare a puterilor noastre telepatice normale – faptul că, exceptând cazuri izolate, putem contacta la distanță doar *pe cineva cunoscut*, comunicarea cu străinii având loc numai în prezența lor.

A doua problemă, și cea mai dificilă, se referea la necesitatea comasării mai multor minți. Până atunci, niciodată nu putuseră fi cuplate mai mult de două sau trei. Modul în care am reușit constituie principalul nostru secret – ca întotdeauna, după ce s-a realizat, pare un lucru extrem de ușor; iar după ce am început, a fost mai simplu decât ne așteptaserăm. Două minți înseamnă mai mult decât dublarea capacității uneia singure, iar trei întrec cu mult triplarea uneia.

Relația matematică exactă este interesantă... Știi cât de rapid crește numărul de posibilități în care poate fi aranjat un grup de obiecte odată cu creșterea mărimii grupului? Ei bine, în acest caz exista o relație similară.

Astfel, în cele din urmă, am obținut Mintea Compusă. La început, era instabilă și o puteam menține doar câteva secunde. Ea necesita o încordare extraordinară a resurselor noastre mintale – chiar și acum, o putem păstra numai timp de... În tot cazul, suficient.

Desigur, toate experimentele s-au desfășurat în cel mai desăvârșit secret. Dacă noi puteam face asta, atunci și mithranenii erau capabili de așa ceva, fiindcă mințile lor sunt la fel de bune ca ale noastre. Capturaserăm o serie de prizonieri dintre ei și i-am utilizat în experiențe.

Pentru o clipă, vălul ce ascundea gândurile intime ale lui Aretenon păru să tremure și să se destrame, apoi acesta își recăpătă controlul de sine.

— Acea a fost partea cea mai neplăcută. Era destul de rău să trimiți nebunia într-un târâm îndepărtat, însă infinit mai teribil atunci când zăreai cu propriii ochi efectele faptelor tale.

După ce ne-am perfecționat tehnica, am făcut primul test la mare depărtare. Victima noastră era cineva pe care unul dintre prizonieri – a cărui minte o stăpâneam – îl

cunoștea atât de bine încât îl puteam identifica în mod complet, și astfel distanța nu mai reprezenta o problemă. Experimentul a fost încununat de succes și nimeni nu ne-a suspectat implicarea.

Nu l-am mai repetat până când n-am fost siguri că atacul nostru avea să fie atât de copleșitor încât urma să pună capăt Războiului. Utilizând mințile prizonierilor, am identificat cam douăzeci de mithraneni, prietenii și rudele acestora, mergând până la ultimul detaliu, astfel încât îi puteam distruge cu ușurință. Pe măsură ce mințile lor au căzut sub atacurile noastre, ele ne-au oferit amănunte despre altele, și astfel puterea ne-a sporit. Am fi putut realiza distrugerii mult mai mari, însă nu ne-am atins decât de masculi.

— Să fi fost acesta un lucru atât de milostiv? întrebă cu amărăciune Jeryl.

— Poate că nu, dar trebuie neapărat amintit în favoarea noastră. Ne-am oprit de îndată ce dușmanii au solicitat pace și, întrucât doar noi știam ce se petrecuse, ne-am dus în țara lor pentru a limita, în măsura posibilităților, dezastrul produs. De altfel, acesta n-a fost prea mare...

Se lăsă o tăcere prelungă. Valea era pustie acum, iar soarele alb apusese. Un vânt rece sufla peste dealuri, trecând mai departe, fără a putea fi urmat de nimeni, peste oceanul inaccesibil.

Apoi Eris vorbi, gândurile sale aproape șoptind în mintea lui Aretenon:

— N-ai venit doar ca să-mi povestești toate astea, nu-i așa? Mai e și altceva.

Nu fusese o întrebare, ci o afirmație.

— Da, încuviință Aretenon, îți aduc un mesaj - unul care te va surprinde destul de mult. Este din partea lui Therodimus.

— Therodimus! Crezusem...

— Crezuseși că e mort, sau și mai rău: trădător. Nu este niciuna, nici alta, deși în ultimii douăzeci de ani a trăit

în teritoriul dușmanilor. Mithranenii l-au tratat la fel ca noi și i-au oferit tot ceea ce avea nevoie. I-au recunoscut capacitățile minții – mai mult, chiar pe durata Războiului, nimeni nu s-a atins de el. Acum dorește să te revadă.

Indiferent ce ar fi simțit Eris la auzul veștilor despre vechiul său profesor, el nu-și trădă în niciun fel sentimentele. Poate că-și reamintea de anii tinereții, când Therodimus jucase, în modelarea minții sale, un rol mai mare decât orice alt individ. Gândurile îi erau însă ferecate înaintea lui Aretenon, și chiar a lui Jeryl.

— Ce a făcut în tot acest timp? Întrebă el în cele din urmă. Și de ce dorește să mă vadă acum?

— Este o poveste lungă și complicată, zise Aretenon. Trebuie să-ți mărturisesc însă că Therodimus a făcut o descoperire aproape la fel de remarcabilă ca a noastră... ba chiar s-ar putea să aibă consecințe mai importante.

— Descoperire? Ce fel de descoperire?

Aretenon nu răspunse imediat, ci privi gânditor în lungul văii. Paznicii reveneau; numai câțiva aveau să rămână, ca să se ocupe de eventualii prizonieri răătăciți.

— Eris, începu el, tu cunoști istoria noastră în aceeași măsură ca mine. Considerăm că pentru a ajunge la actualul nivel de dezvoltare a fost necesar cam un milion de generații... iar asta-i o durată uriașă de timp! Aproape tot progresul pe care l-am înregistrat s-a datorat puterilor noastre telepatice. Fără ele, ne-am deosebi prea puțin de celelalte animale, care au atâtea asemănări, de neînțeles, cu noi. Suntem foarte mândri de filosofia și matematica pe care le-am inventat, de muzică și dans... Și totuși, te-ai gândit vreodată că s-ar putea să existe și alte direcții de dezvoltare culturală la care nici măcar n-am visat? Că în *univers s-ar putea să existe și alte forțe decât cele mintale?*

— Nu înțeleg ce vrei să spui, replică Eris.

— Este greu de explicat și nici nu voi încerca s-o fac. Nu vreau decât să-ți spun următoarele: îți poți da seama cât de jalnic este controlul pe care-l exercităm asupra

lumii exterioare și cât de inutile sunt în realitate membrele noastre? Nu... nu poți, fiindcă n-ai văzut lucrurile văzute de mine. Poate însă asta te va face să pricepi.

Configurația gândurilor lui Aretenon se modulă brusc într-o cheie minoră.

— Îmi amintesc cum, odată, am dat peste un mal acoperit de flori minunate dar ciudat alcătuite. Am dorit să văd cum erau în interior, așa că am căutat să desfac una, ținând-o între copite și trăgând de ea cu dinții. M-am străduit din nou și din nou... însă n-am izbutit. În cele din urmă, pe jumătate înnebunit de furie, am călcat în picioare florile acelea, amestecându-le cu țărâna.

Jeryl putea simți nedumerirea din mintea lui Eris, dar își dădea seama că acesta era interesat și doritor să afle mai multe.

— Am încercat și eu asemenea sentimente, încuviință Eris. Dar ce putem face? Și, la urma urmelor, este cu adevărat important? În acest univers există multe lucruri bune care nu sunt tocmai așa cum le-am dori noi.

Aretenon zâmbi.

— Adevărat. Totuși, Therodimus a găsit o cale de a modifica situația. Vrei să vii și să te întâlnești cu el?

— Trebuie să fie o călătorie lungă...

— E cam douăzeci de zile distanță, și va fi nevoie să trecem un râu.

Jeryl îl simți pe Eris cutremurându-se. Athelenii detestau apa din simplul și decisivul motiv că aveau oasele prea grele pentru a înota - de aceea, se înecau imediat.

— Locuiește în teritoriul dușman... iar mithranenii nu vor fi încântați de prezența mea...

— Ba te respectă. Faptul de a te duce acolo poate fi chiar o idee foarte bună... un gest de prietenie.

— Dar e nevoie de mine aici!

— Îți dau cuvântul meu că niciuna dintre activitățile tale de aici nu-i atât de importantă ca mesajul pe care Therodimus îl are pentru tine... și pentru întreaga lume.

Eris își ascunse gândurile câteva clipe, apoi le descoperi scurt:

— O să meditez la propunerea ta.

* * *

În mod surprinzător, Aretenon vorbi foarte puțin în numeroasele zile ale călătoriei. La răstimpuri, Eris îi testa protecțiile mintale prin atacuri lansate pe jumătate în joacă, respinse întotdeauna cu o măiestrie lipsită de efort. Nu mai adăugase nimic despre arma ce decisese soarta Războiului, însă Eris știa că aceia care o inventaseră nu s-au împrăștiat, continuând să stea ascunși în locul lor secret. Refuzând să discute despre trecut, Aretenon pomenea adeseori despre viitor, cu precipitarea unuia care contribuisese la modelarea lui și nu era sigur dacă procedase bine. Precum mulți alții din neamul său, era obsedat de ceea ce făcuse, iar uneori sentimentul de vinovăție îl copleșea. Uneori, spunea lucruri ce-l nedumereau pentru moment pe Eris, dar pe care urma să și le amintească tot mai limpede în anii următori.

— Am ajuns la un punct de cotitură al istoriei, Eris. În curând, puterile descoperite de noi vor fi la îndemâna mithranenilor, iar un alt război va însemna distrugerea ambelor popoare. Toată viața am muncit pentru a ne spori cunoștințele în privința minții, însă acum mă întreb dacă nu cumva am oferit lumii ceva prea puternic și periculos. Oricum, este prea târziu să dăm înapoi; mai devreme sau mai târziu, societatea noastră trebuia să ajungă în acest punct și să descopere ceea ce am aflat noi.

Dilema este teribilă... iar soluția unică. Nu putem da înapoi, iar dacă vom continua să mergem pe același drum, s-ar putea să ne aștepte dezastrul. Așadar, e necesar să schimbăm însăși natura civilizației noastre și s-o rupem complet cu tradiția milionului de generații anterioare. Nu-ți poți imagina cum se poate reuși asta - nici eu n-am putut, până nu l-am întâlnit pe Therodimus, care mi-a

povestit visul lui.

Mintea este un lucru minunat, Eris, totuși, luată în sine, ea este neajutorată în cadrul universului material. Acum știm cum să ne multiplicăm puterea creierelor cu un factor enorm. Poate că vom izbuti să rezolvăm marile probleme ale matematicii, care ne dau bătăi de cap de atâta amar de vreme. Totuși, nici mințile noastre individuale și nici Mintea Compusă nu pot schimba câtuși de puțin o realitate care, de-a lungul istoriei, a generat conflictele dintre noi și mithraneni: resursele de hrană sunt limitate, în schimb numărul nostru sporește.

Jeryl îi asculta, însă participa prea puțin la dezbaterile lor. Majoritatea discuțiilor se desfășurau în timp ce pășteau, deoarece, ca toate rumegătoarele active, trebuiau să petreacă o parte considerabilă a fiecărei zile în căutarea hranei. Din fericire, ținutul prin care treceau era mănăs; de altfel, fertilitatea sa constituise chiar una dintre cauzele Războiului. Jeryl se bucura să vadă că Eris își regăsea vechea stare de spirit. Sentimentul de amărăciune și frustrare ce-i stăpânise mintea vreme de atâtea luni nu se risipise, dar nu mai era omniprezent, ca înainte.

În cea de-a douăzeci și doua zi a călătoriei, părăsiseră șesurile deschise. Mult timp, merseseră prin teritoriul mithranean, însă puținii foști inamici pe care-i întâlniseră fuseseră mai degrabă curioși decât ostili. Acum se apropiau de sfârșitul ținuturilor acoperite de iarbă, înaintea lor întinzându-se pădurile bânuite de spaime străvechi.

— În regiunea aceasta trăiește un singur animal carnivor, îi liniști Aretenon, iar acesta nu va avea curajul să atace un grup ca al nostru. După o zi și o noapte, vom ieși dintre copaci.

— O noapte... În codru! icni Jeryl, pe jumătate încremenită de groază.

În mod vădit, Aretenon era puțin stânjenit.

— N-am vrut să vă spun până acum, se scuză el, dar realmente nu-i nicio primejdie. Am parcurs de mai multe

ori drumul acesta, singur. La urma urmelor, toți marii carnasieri ai trecutului au pierit... În plus, nu va fi beznă absolută, nici chiar sub copaci. Soarele roșu nu va apune.

Jeryl continua să tremure încetitor. Provenea dintr-o rasă care, vreme de mii de generații, trăise pe câmpiile deschise și pe dealurile înalte, bizuindu-se pe viteză atunci când se punea problema de a scăpa din fața pericolului. Gândul intrării în pădure, și încă pe durata slabei lumini crepusculare a astrului roșu, o copleșea de teamă. Pe lângă aceasta, dintre ei, numai Aretenon deținea un corn apt de luptă, deși nu era nici atât de lung, nici atât de ascuțit cât fusese cel al lui Eris.

Femela nu-și alungă neliniștea nici după ce ziua se scurse lipsită de incidente. Singurele animale pe care le zăriră erau creaturi miciute, cu cozi lungi, ce goneau în sus și în jos pe trunchiurile arborilor cu o viteză uimitoare, bolborosind furioase la trecerea intrușilor. Era amuzant să le privești, dar Jeryl nu credea că pădurea urma să fie la fel de distractivă peste noapte.

Temerile ei nu fuseseră defel neîntemeiate. Când soarele alb și puternic coborî sub nivelul ramurilor, iar urmele stacojii ale uriașului soare roșu se întinseră pretutindeni, i se păru că peste lume pogorâse o schimbare. O liniște bruscă se lăsă deasupra pădurii... o liniște sfâșiată pe neașteptate de un tânguit îndepărtat, ce atrase instinctiv atenția călătorilor, mințile lor declanșând semnale ancestrale de alarmă.

— Ce-a fost asta? murmură Jeryl.

Aretenon răsufla mai repede, totuși răspunse păstrându-și calmul:

— Nu contează. Era departe. Nu știu ce ar putea fi.

Jeryl își dădu seama că mințise.

Făcură de planton pe rând și noaptea cea lungă se scurse încetitor. Din timp în timp, Jeryl se trezea din visele ei agitate, dând ochii cu realitatea de coșmar a copacilor stranii, deformați, strânși amenințător în jur. Odată, în timpul schimbului ei, auzi zgomotul făcut de o fiară masivă

mergând prin pădure, hăt departe, însă aceasta nu se apropie și ea nu-i trezi pe ceilalți. În cele din urmă, mult dorita sclipire a soarelui alb prinse să inunde cerul și ziua reapăru.

„Probabil că Aretenon era mai ușurat decât lasă să se vadă”, gândi Jeryl. Se comporta aproape ca un băiețandru, zbenguindu-se în razele matinale ale soarelui și rupând ocazional câte un smoc de frunze de pe ramuri.

— De acum, mai avem doar o jumătate de zi de mers, anunță el voios. Până la amiază vom ieși din pădure.

În gândurile sale exista o tonalitate șireată, care o deruta pe Jeryl. Evident, Aretenon le mai ascundea ceva și Jeryl se întrebă ce alte obstacole urmau să mai depășească. Află adevărul la amiază, când drumul le fu barat de un râu mare, care curgea lent, ca și cum n-ar fi fost dornic să se ducă la întâlnirea cu oceanul.

Eris îl privi nemulțumit, examinându-l cu ochi de expert.

— E prea adânc pentru a-l traversa aici. Va fi nevoie să mergem mult în amonte până să găsim un vad.

— Dimpotrivă, surâse încântat Aretenon, vom merge în *aval*.

Tovarășii săi îl priviră surprinși.

— Ai înnebunit?! strigă Eris.

— Veți vedea în curând. Nu-i mult de mers... ați străbătut atâta cale încât ați putea avea încredere în mine pentru restul drumului.

Treptat, râul se lătea și se adâncea. Eris știa că, uneori, puteai avea norocul să descoperi un copac prăbușit peste o apă, astfel încât s-o traversezi pășind pe trunchiul respectiv... deși era destul de riscant. Însă râul acesta avea lățimea mai multor copaci puși cap la cap și nu lăsa impresia că urma să se îngusteze.

— Aproape că am ajuns, îi anunță Aretenon în cele din urmă. Recunosc locurile. Dintr-o clipă în alta, cineva trebuie să apară din pădurea aceea.

Arată cu cornul spre copacii de pe malul opus, și

chiar atunci se iviră trei siluete, îndreptându-se către apă: doi atheleni și un mithranean.

Atentă la străini și întrebându-se ce intenționau să facă, Jeryl nu băgă în seamă arborele uriaș de care se apropiaseră. De aceea, atunci când stupefacția lui Eris explodează aidoma unui tunet în adâncurile minții ei, pentru o clipă fu prea derutată ca să-i priceapă motivul. Apoi se răsuci către copac și observă ceea ce ar fi trebuit să vadă de la început.

Pentru unele minți și unele civilizații, puține lucruri ar fi fost mai firești sau mai banale decât o funie groasă legată în jurul unui copac și întinzându-se prin apa râului până la alt arbore de pe țărmul opus. Cu toate acestea, imaginea respectivă îi copleși pe Jeryl și Eris cu teroarea necunoscutului și, pentru un moment, femela crezu că un șarpe gigantic ieșea de sub unde. După aceea, își dădu seama că nu era viu, totuși spaima n-o părăsi. Până atunci nu mai văzuse un obiect nenatural.

— Nu-ți face griji în legătură cu ce este, sau cum a ajuns aici, o sfătuiește Aretenon. Te va purta dincolo și deocamdată asta e tot ceea ce contează. Uite... vine cineva!

Una dintre siluetele de pe celălalt mal intrase în apă și înainta, deplasându-și membrele anterioare pe frânghie. Pe măsură ce se apropia - era o femelă mithraneană - reieșea clar faptul că purta înfășurată altă frânghie, mai subțire, în partea superioară a trupului.

Cu o dibăcie ce dovedea o practică îndelungată, necunoscuta străbătu râul ținându-se de funia plutitoare și ieși pe mal, cu apa șiroindu-i pe trup. Părea să-l cunoască pe Aretenon, însă Jeryl nu le putu intercepta gândurile.

— Eu pot trece dincolo fără niciun ajutor, spuse Aretenon, dar vă voi demonstra modul cel mai simplu de traversare.

Își petrecu a doua frânghie peste umeri și intră în râu, încrucișându-și membrele anterioare peste cablul fix. După o clipă, era tras cu viteză de cei doi atheleni de pe

țărmlu opus, iar după câteva minute de îngrijorare, Eris și Jeryl îl urmară.

Nu era tipul de punte la care te-ai fi așteptat din partea unor ființe ce ar fi putut rezolva cu ușurință calculele matematice implicate în construirea unui pod suspendat din beton armat, dacă posibilitatea unui astfel de obiect le-ar fi trecut vreodată prin minte. Își îndeplinea însă perfect rolul și, odată ce fusese construit, putea fi utilizat oricând.

Odată ce fusese construit. Dar... cine-l construise?

După ce ghidul lor, șiroind de apă, sosi din nou lângă ei, Aretenon își avertiză prietenii:

— Mă tem că veți avea multe șocuri pe durata șederii aici. Veți vedea unele lucruri foarte ciudate, însă când le veți înțelege, vor înceta să vă nedumerească. Ba chiar, în scurtă vreme, vi se vor părea absolut firești.

Unul dintre necunoscuți, ce nu permitea ca gândurile să-i fie interceptate nici de Eris, nici de Jeryl, îi transmise un mesaj.

— Therodimus ne așteaptă, continuă Aretenon. Este nerăbdător să te vadă.

— Am încercat să-l contactez, se plânse Eris, dar n-am izbutit.

Aretenon păru ușor tulburat.

— Vei constata că s-a schimbat, zise el. La urma urmelor, nu v-ați văzut de mulți ani. Este posibil să nu reușiți de la început un contact complet.

Drumul pe care porniră șerpua prin pădure, iar la răstimpuri, poteci neașteptat de înguste se ramificau în diferite direcții. Probabil că Therodimus se schimbase într-adevăr tare mult, gândi Eris, dacă alesese să trăiască printre copaci. Brusc, drumeagul se deschise într-o poiană largă, semicirculară, despărțită în două de o stâncă albă, nu prea înaltă. La baza stâncii existau câteva găuri întunecate de diferite mărimi - în mod evident, grote.

Ar fi fost pentru prima dată când Eris și Jeryl ar fi intrat într-o grotă - niciunul dintre ei nu era nerăbdător să

încerce noua experiență. De aceea, se simțiră ușurați când Aretenon le spuse să aștepte în fața unei deschizături, apoi avansă singur spre ciudata lumină gălbuie care sclipea în adânc. După câteva clipe, în mintea lui Eris porniră să pulseze amintiri neclare și el știu că se apropia vechiul său dascăl, chiar dacă nu-i mai putea pătrunde gândurile.

Ceva se mișcă în penumbră, apoi Therodimus ieși sub razele sorilor. La vederea sa, Jeryl scoase un țipăt și-și îngropă capul în coama lui Eris, dar acesta rămase nemișcat, deși tremura așa cum nu i se întâmplase nici măcar înaintea unei bătălii. Therodimus radia o măreție pe care nimeni din rasa lor n-o cunoscuse niciodată, în jurul gâtului îi atârna un șirag de obiecte scânteietoare, reflectând în mii de culori lumina sorilor, iar trupul îi era acoperit cu un material gros și multicolor, care foșnea ușor atunci când pășea. Cornul său nu mai avea galbenul fildeșului: o magie necunoscută i-l schimbase în cel mai minunat purpuriu văzut vreodată de Jeryl.

Therodimus rămase nemișcat o clipă, savurând din plin uimirea celor doi. Apoi râsul său bogat le răsună în minți, și el se cabră pe membrul posterior. Veșmântul colorat îi căzu pe sol, iar la o smucire din cap, colanul scânteietor se proiectă într-un colț al peșterii, precum un curcubeu. Doar cornul purpuriu rămase neschimbat.

Lui Eris i se păru că stătea pe marginea unei prăpăstii uriașe, în vreme ce Therodimus îl chema de pe versantul opus. Gândurile lor se străduiau să formeze o punte, însă nu erau în stare să stabilească un contact. Între ei se întindea hăul unei jumătăți de viață și al multor bătălii, al nenumăratelor experiențe individuale neîmpărtășite: anii petrecuți de Therodimus în acest ținut straniu, împerecherea lui Eris cu Jeryl și amintirea copiilor pierduți. Deși stăteau față în față, la o depărtare de numai un metru, gândurile lor nu se mai puteau întâlni.

Apoi, Aretenon, folosind toată puterea și autoritatea inegalabilului său talent, acționează asupra minții lui Eris într-un fel pe care acesta nu reuși niciodată să și-l amintească. Știu doar că avusese impresia că anii se scurseseră

îndărăt, că era din nou elevul nerăbdător și dornic de învățătură... și că putea vorbi iarăși cu Therodimus.

* * *

Era ciudat să dormi sub pământ, totuși mai puțin neplăcut decât să-ți petreci noaptea printre grozăviile neștiute ale pădurii. Privind urmele purpurii ce se întunecau dincolo de intrarea peșterii, Jeryl încercă să-și adune gândurile împrăstiate. Înțelesese doar o mică parte a conversației dintre Eris și Therodimus, însă știa că se petrecea ceva incredibil. Dovezile oferite de propriii ei ochi erau suficiente pentru a demonstra asta: astăzi văzuse lucruri pentru care în graiul ei nu existau cuvinte.

De asemenea, auzise zgomote necunoscute. Trecând pe lângă intrarea unei grote, distinsese dinăuntru un „zumzet” ritmic, ce nu aducea cu niciunul din sunetele scoase de vreun animal cunoscut. Acesta continuase la același nivel, fără să se oprească, atât cât îl putuse auzi, și nici acum, ritmul lui lipsit de grabă nu-i părăsese mintea. Avea impresia că și Aretenon îl remarcase, deși fără surprindere; nu însă și Eris, care fusese prea absorbit de discuția cu Therodimus.

Bătrânul filosof le spusese foarte puține; după cum precizase chiar el, prefera să le prezinte domeniul său, după ce aveau să se odihnească peste noapte. Aproape în totalitate, conversația se referise la evenimentele din țara lor pe durata ultimilor ani, iar Jeryl se plictisise destul de repede. Un singur lucru o interesase, și aproape că nici nu băgase în seamă altceva: minunatul colier din cristale colorate pe care Therodimus îl purtase în jurul gâtului. Nu-și putea imagina ce anume era, ori cum fusese făurit, însă îl râvnea. Înainte de a adormi, se pomeni gândindu-se într-o doară, dar cu destulă seriozitate, la senzația pe care ar fi stârnit-o dacă ar fi revenit printre semenii ei cu o asemenea minunăție sclipindu-i pe blană. Ar fi arătat mult mai frumos pe ea decât pe bătrânul Therodimus.

Imediat după revărsatul zorilor, Aretenon și Therodimus apărură în fața peșterii. Filosoful își abandonase podoabele pe care, în mod evident, le purtase doar pentru a-și impresiona musafirii, iar cornul său revenise la normala nuanță gălbuie. Jeryl credea că putea găsi o explicație în privința aceasta, fiindcă întâlnise fructe a căror zeamă putea pricinui asemenea modificări ale culorii.

Therodimus luă loc la gura grotei. Începu să vorbească fără nicio introducere, și Eris bănuî că era ceva ce spusese și altor oaspeți pe care-i avusese.

— Am ajuns aici, Eris, cam la cinci ani după ce am părăsit țara. După cum știi, dintotdeauna m-au interesat ținuturile strănii, iar de la mithraneni auzisem unele zvonuri extrem de intrigante. Cum anume am pornit pe urma lor și le-am descoperit sursa este o poveste lungă, lipsită de importanță. Am traversat râul în amonte, într-o vară când debitul scăzuse mult. Există un singur vad, ce poate fi folosit numai în anii cei mai secetoși. Mai sus, râul se pierde în munți și nu cred că cineva își poate croi drum pe acolo. Prin urmare, tărâmul de aici constituie practic o insulă, fiind aproape complet izolat de teritoriul mithranean...

O insulă, dar nu una pustie. Locuitorii ei se numesc fileni și dețin o cultură cu totul remarcabilă - complet diferită de a noastră. Ați văzut deja unele din produsele lor.

După cum știți, pe lumea noastră trăiesc multe rase diferite, o bună parte dintre ele deținând un oarecare grad de inteligență. Totuși, între noi și toate celelalte creaturi se cascadează o prăpastie imensă. Din câte știm, noi suntem singurele ființe capabile de gândire abstractă și de procese logice complexe.

Filenii sunt o rasă mult mai tânără, care reprezintă un nivel intermediar între noi și animale. Ei trăiesc aici, pe această insulă destul de mare, de câteva mii de generații, totuși viteza lor de dezvoltare a întrecut-o pe a noastră de foarte, foarte multe ori. Ei nu posedă și nici nu înțeleg

puterile noastre telepatice, dar dețin altceva, pentru care-i putem invidia: ceva care este responsabil pentru întreaga lor civilizație și progresul ei incredibil de rapid.

Therodimus tăcu, apoi se ridică încet în picioare.

— Urmați-mă, zise el. Vă voi duce să-i vedeți.

Îi conduse înapoi la grotele în care poposiseră în seara trecută, oprindu-se în dreptul intrării unde Jeryl auzise zbârnâitul ritmic și ciudat. Acum, acesta răsună puternic și mai limpede, și femela îl zări pe Eris tresărind, de parcă l-ar fi remarcat pentru întâia oară. După câteva clipe, Therodimus emise un fluierat ascuțit și imediat bâzâitul se redusese, coborând octavă după octavă, până ce dispăru complet. Peste încă o clipă, ceva se apropie de ei din penumbra peșterii.

Era o creatură micuță, atingând abia jumătate din înălțimea lor, și nu țopăia, ci umbla pe două membre articulate, extrem de subțiri și fragile. Capul mare și sferic era dominat de trei ochi imenși, depărtați și capabili de mișcări independente. Oricâtă bunăvoință ar fi avut, Jeryl n-o putea considera atrăgătoare.

Therodimus fluieră din nou și creatura își ridică membrele anterioare spre ei.

— Priviți cu atenție, zise cu blândețe filosoful, și veți descoperi răspunsul la multe din întrebările pe care vi le-ați pus.

Pentru prima dată, Jeryl observă că membrele anterioare ale filenului nu se terminau prin copite sau printr-un alt accesoriu existent la animalele cunoscute ei, ci se divizau în cel puțin o duzină de tentacule subțiri, flexibile, și două gheare încovoiate.

— Apropie-te, Jeryl, îi porunci Therodimus. Are ceva pentru tine.

Șovăind, Jeryl avansă. Văzu că trupul creaturii era brăzdat cu niște fâșii din material închis la culoare, de care erau atașate obiecte necunoscute. Filenul coborî un membru și deschise un capac, dezvelind o cavitate în care sclișea ceva. Apoi, micuțele tentacule apucară minunatul

colier de cristal și, printr-o mișcare atât de rapidă și abilă încât femela de-abia o sesiză, ființa se întinse și i-l petrecu în jurul gâtului.

Therodimus acceptă cu indiferență zăpăceala și recunoștința lui Jeryl, dar mintea sa bătrână și vicleană era încântată. Acum, femela avea să-i fie aliată în orice ar fi plănuit. În schimb, sentimentele lui Eris nu puteau fi câștigate la fel de ușor, iar în această direcție simpla logică nu ajungea. Fostul său elev se schimbase atât de mult, fusese atât de afectat de trecut, încât Therodimus nu avea garanția succesului. Deținea totuși un plan ce ar fi putut transforma până și aceste dificultăți în avantaje.

Fluieră încă o dată și filenul făcu un gest curios din membre, fluturându-le, după care dispăru în grotă. Peste o clipă, zumzetul straniu întrerupse iarăși liniștea, dar Jeryl era prea încântată de cadoul căpătat pentru a mai fi curioasă.

— Vom străbate pădurea, spuse Therodimus, până la așezarea cea mai apropiată - nu-i departe de aici. Filenii nu trăiesc ca noi, sub cerul liber. De fapt, ei se deosebesc de noi din aproape toate punctele de vedere. Mă tem chiar, adăugă el mohorât, că sunt mult mai bine înzestrați și că, într-o bună zi, ne vor depăși ca inteligență. Dar mai întâi să vă spun ce am aflat despre ei, așa încât să puteți înțelege ce intenționez să fac.

* * *

Evoluția mintală a oricărei rase este condiționată, ba chiar dominată de factori fizici pe care rasa îi consideră, aproape invariabil, ca făcând parte din ordinea firească a lucrurilor. Sensibilitatea minunată a mâinilor filenilor le-a permis ca, prin încercări succesive, să descopere lucruri pentru care cealaltă specie inteligentă a planetei avusese nevoie de un timp de o mie de ori mai lung, ca să le afle prin pură deducție. Chiar de la începutul istoriei lor, filenii inventaseră unelte simple. Cu ajutorul acestora, trecuseră

la țesut, olărit și la folosirea focului. Când îi întâlnise Therodimus, ei inventaseră deja strungul și roata olarului și se aflau pe punctul de a intra în prima lor Epocă a Metalelor – cu toate implicațiile respective.

Pe plan pur intelectual, progresul lor fusese mai puțin rapid. Erau inteligenți și dibaci, însă nu aveau înclinații spre gândirea abstractă, iar matematica lor era de-a dreptul empirică. Știaș de exemplu că un triunghi cu laturile în proporția trei-patru-cinci era dreptunghic, dar nu-și imaginaseră că acesta nu reprezenta decât cazul particular al unei legi mult mai generale. Cunoașterea lor era plină de asemenea hiatusuri pe care, în ciuda ajutorului oferit de Therodimus și de numeroșii săi discipoli, nu lăsau impresia că ar fi dornici să le elimine prea repede.

Pe Therodimus îl venerau ca pe un zeu. Timp de două generații- rasa lor având o viață destul de scurtă – îl ascultaseră întrutotul, oferindu-i orice produse pe care și le dorea și executând, la sugestiile lui, noi unelte și dispozitive. Parteneriatul se dovedise incredibil de fertil, de parcă ambele civilizații ar fi fost eliberate dintr-o încâtușare. Deosebita abilitate manuală și uriașele puteri intelectuale fuzionaseră într-o combinație roditoare, unică probabil în univers, iar progrese care în mod normal s-ar fi înregistrat într-o mie de ani fuseseră obținute în mai puțin de un deceniu.

Așa cum îi avertizase Aretenon, deși Eris și Jeryl văzură multe minuni, toate puteau fi înțelese odată ce-i urmăreau la lucru pe micuții meșteșugari și asistau la miracolul prin care mâinile lor modelau materiile prime în forme plăcute sau utile. Până și orășelele filene și fermele primitive își pierdură în curând aerul de miracol, încadrându-se în ordinea acceptată a lucrurilor.

Therodimus îi lăsă să circule pretutindeni și să privească toate aspectele acelei sofisticate societăți a epocii de piatră. Fiindcă nu mai cunoscuseră ceva similar, nu li se părea deloc absurdă imaginea unui olar filen – care abia dacă putea număra până la zece – plăsmuind o serie

de suprafețe algebrice complexe, sub îndrumarea unui tânăr matematician mithranean. Precum întreaga sa rasă, Eris deținea puteri extraordinare de vizualizare mintală, dar abia acum pricepu cât de simplă ar fi devenit geometria dacă ar fi putut cu adevărat *vedea* formele respective. De aici (deși el nu putea să prevadă acest lucru) avea să se dezvolte într-o bună zi ideea unui limbaj scris.

Jeryl era de-a dreptul fascinată de spectacolul micuțelor filene țeșând pe războaiele lor primitive. Putea sta ore întregi să urmărească suveicile care parcă zburau prin aer, dorindu-și din tot sufletul să le poată utiliza și ea. Odată ce vedeai cum se procedează, părea atât de simplu și de clar... și totuși imposibil de realizat pentru membrele stângace, inutile, ale celor din neamul ei.

Ajunseseră să-i îndrăgească pe fileni, care păreau doritori să le facă plăcere și dovedeau o mândrie patetică față de talentele lor manuale. În acest decor nou și neașteptat, întâlnind zilnic alte minunății, se părea că unele dintre cicatricile lăsate de Război în mintea lui Eris se ștergeau treptat. Jeryl știa totuși că rămăseseră multe ce trebuiau vindecate. Uneori, înainte ca acesta să le poată ascunde, femela îi descoperea răni sângerânde în adâncurile minții și se temea că multe din ele - precum ciotul rupt al cornului - n-aveau să se închidă niciodată. Eris urâse Războiul, iar felul în care acesta se încheiase continua să-l apese. În plus, și Jeryl o știa, trăia permanent cu teama reizbucnirii conflictului.

Ea discută problemele acestea cu Therodimus, la care acum ținea foarte mult. Tot nu pricepea pe de-a întregul de ce anume îi adusesese aici, sau ce intenționau filosoful și discipolii săi să facă. Therodimus nu se grăbea să-și explice acțiunile, întrucât dorea ca Eris și Jeryl să ajungă la propriile concluzii cât mai târziu posibil. La cinci zile după sosirea lor, îi chemă în grota în care locuia.

— Ați văzut deja, începu el, majoritatea lucrurilor pe care am dorit să vi le arătăm. Știți ce pot face filenii și poate că v-ați gândit la faptul că traiul nostru va avea

foarte mult de câștigat atunci când vom putea utiliza produsele fabricate de ei. Acesta a fost primul meu gând când am sosit aici...

A fost o idee clară și destul de naivă, însă ea a dus la o altă, măreață. Pe măsură ce am ajuns să-i cunosc pe fileni și am aflat cât de rapid au progresat mințile lor într-un interval atât de scurt, mi-am dat seama de handicapul teribil și permanent cu care s-a născut și s-a dezvoltat propria noastră rasă. Am început să mă întreb cât de departe ne-am fi găsit *noi*, dacă am fi deținut controlul pe care-l au filenii asupra lumii fizice. Nu este o întrebare pur speculativă, și nici nu mă refer numai la talentul de a produce lucruri minunate, așa cum e colierul tău, Jeryl, ci este vorba de ceva mult mai profund. Ceva care reprezintă diferența dintre ignoranță și cunoaștere, dintre slăbiciune și putere.

Noi ne-am dezvoltat mințile, atâta doar, atingând un punct dincolo de care nu mai putem progresa. După cum v-a spus Aretenon, acum ne confruntăm cu un pericol ce amenință întreaga noastră rasă. Ne găsim în umbra armei împotriva căreia nu există apărare.

Soluția se află, literal vorbind, în mâinile filenilor. Trebuie să utilizăm talentele lor pentru a ne remodela lumea, înlăturând astfel motivele tuturor conflictelor. Trebuie să ne întoarcem la începuturi și să reșezăm bazele culturii noastre. Nu va fi însă doar *a noastră*, fiindcă o vom împărți cu filenii. Ei vor reprezenta mâinile, iar noi-creierele. Am mers până acolo încât mi-am imaginat lumea ce va fi peste epoci, când până și minunățiile pe care le vedeți în jur vor fi considerate simple jucării pentru copii! Totuși, filosofii sunt puțini, iar eu am nevoie de argumente mai substanțiale decât visele. Cred că s-ar putea să fi găsit argumentul final, deși deocamdată nu pot fi sigur.

Ți-am cerut să vii aici, Eris, pe de o parte fiindcă doream să reînnoiesc vechea noastră prietenie, și pe de alta, pentru că acum cuvântul tău va avea o influență mult mai mare decât al meu. Ești un erou al poporului, iar mithranenii te vor asculta și ei. Vreau să te întorci acasă,

luând cu tine câțiva fileni și produsele lor. Arată-le celor de-o seamă cu tine și cere-le să-i trimită pe tineri aici, pentru a ne ajuta prin munca lor.

Urmă o pauză în care Jeryl nu putu detecta nimic din gândurile lui Eris, apoi acesta răspunse șovăitor:

— Tot nu pricep... Obiectele produse de fileni sunt foarte frumoase, iar unele ne pot fi chiar de folos. Cum crezi însă că ne-ar putea transforma atât de profund, așa cum îți imaginezi tu?

Therodimus oftă. Eris nu putea privi dincolo de prezent, în viitorul încă nedefinit. Tânărul nu întrezărise, aidoma filosofului, perspectivele ce stăteau pitite în spatele mâinilor iscusite și ale uneltelor filenilor: primele contururi vagi ale Mașinii. Poate că n-avea să înțeleagă niciodată. Totuși, existau șanse de a fi convins.

Fără să-și dezvăluie aceste gânduri, Therodimus vorbi din nou:

— Deși unele obiecte nu sunt decât jucărioare, ele pot fi mult mai puternice decât bănuiești. Știu că Jeryl n-ar fi dispusă să se despartă de ale ei... dar poate că voi reuși să găsesc unul care să te convingă.

Eris părea în continuare sceptic și femela își dădu seama că se găsea într-una din stările sale negativiste.

— Mă îndoiesc foarte mult, replică acesta.

— Măcar pot încerca.

Therodimus fluieră și un filen apăru în fugă. Urmă o conversație scurtă.

— Vrei să mă urmezi, Eris? O să dureze puțin...

La solicitarea sa, ceilalți rămaseră pe loc. Filosoful și fostul lui elev părăsiră peștera cea mare și se îndreptară către șirul de grote mici, folosite de fileni pentru diversele lor îndeletniciri.

Zbârnâitul răsuna puternic în urechile lui Eris, dar pentru moment el nu văzu ce anume îl producea, lumina primitivelor opaițe cu seu fiind prea slabă pentru ochii săi. Apoi distinse un filen aplecat deasupra unei mese din lemn pe care ceva se rotea rapid, acționat de o curea mișcată

prin intermediul unei pedale, de altă creatură micuță. Eris îi văzuse pe olari întrebându-l un dispozitiv similar, dar acesta era diferit. Modela lemnul, nu lutul, iar degetele olarului fuseseră înlocuite de o lamă metalică ascuțită de sub care se desprindeau fâșii lungi și subțiri, curbându-se în spirale fascinante. Cu ochii lor uriași, filenii, care detestau lumina puternică a soriilor, vedeau perfect în semi-întuneric, dar Eris avu nevoie de mai multe clipe pentru a-și da seama ce anume se petrecea. Apoi, brusc, pricepu.

* * *

— Aretenon, vorbe Jeryl după plecarea celor doi, de ce fac filenii toate obiectele astea pentru noi? N-ar putea să se ocupe doar de ceea ce le place lor?

Întrebarea, se gândi Aretenon, era tipică pentru Jeryl, dar n-ar fi fost niciodată pusă de Eris.

— Ei vor face orice le va cere Therodimus, îi răspunse, dar chiar și lăsând deoparte treaba asta, noi le putem oferi foarte multe lucruri. Când ne concentram mințile asupra problemelor lor, vedeam cum pot fi rezolvate în moduri la care ei nu s-ar fi gândit niciodată. Sunt foarte doritori să învețe, și probabil că am contribuit deja la avansarea culturii lor cu sute de generații. În plus, ei sunt foarte fragili din punct de vedere fizic. Deși nu posedăm dexteritatea lor, puterea noastră face posibilă îndeplinirea unor sarcini pe care ei nu le-ar fi reușit nicicând.

Hoinărind, cei doi ajunseră la marginea râului și rămaseră locului o vreme, privind apele leneșe ce se îndreptau către ocean. Apoi, Jeryl dădu să pornească spre amonte, dar Aretenon o opri.

— Therodimus nu vrea să mergem într-acolo, cel puțin deocamdată, explică el. Este alt secret al lui. Nu-i place să-și dezvăluie planurile decât după ce le-a finalizat.

Ușor jignită în amorul propriu, dar extrem de

curioasă, Jeryl se întoarce din drum, ascultătoare. Mai târziu, însă, de îndată ce avea să se asigure că nu era nimeni prin preajmă, intenționa să se ducă acolo.

Era foarte tihnit aici, sub razele calde ale sorilor, printre copacii care rețineau căldura în jurul lor. Jeryl aproape că-și învinsese teama de păduri, deși știa că n-avea să fie niciodată cu adevărat fericită în astfel de locuri.

Aretenon părea cufundat în sine și Jeryl înțelese că dorea să-i spună ceva și își sistematiza ideile. Brusc, el porni să vorbească, cu acea libertate posibilă doar între două ființe care se plac reciproc, dar nu sunt atașate prin legături emoționale.

— Este foarte greu, începu el, să întorci spatele muncii tale de o viață. Cândva, nutrisem speranța că noile forțe mărețe pe care le descoperisem puteau fi utilizate în deplină siguranță, însă acum știu că așa ceva este imposibil, cel puțin pentru mult timp de acum încolo. Therodimus are dreptate: nu mai putem progresa bizuindu-ne doar pe puterea minții. Cultura noastră a fost, din nefericire, unilaterală, deși vina nu ne aparține. Nu putem soluționa problema fundamentală a păcii și războiului fără a stăpâni lumea materială așa cum o fac filenii... și tocmai acest lucru sperăm să împrumutăm de la ei.

Poate că mințile noastre vor cunoaște și alte aventuri mărețe, care să ne facă să uităm ceea ce va trebui să abandonăm. În sfârșit, vom putea să învățăm ceva de la Natură. Care este diferența dintre foc și apă, dintre lemn și piatră? Ce sunt sorii și ce reprezintă milioanele de luminițe slabe pe care le vedem pe cer atunci când au apus ambii sori? Poate că răspunsurile la toate aceste întrebări se găsesc la capătul noului drum pe care trebuie să pornim.

Făcu o pauză, apoi continuă:

— Noi cunoștințe... În domenii la care nici n-am visat până acum... Ar fi posibil ca ele să ne îndepărteze de primejdiile pe care le-am întâlnit; în mod sigur, nimic din

ceea ce putem învăța de la Natură nu va reprezenta o amenințare la fel de mare ca pericolul pe care l-am descoperit în propriile noastre minți.

Debitul gândurilor lui Aretenon se întrerupsese pe neașteptate. După o clipă, el adăugă:

— Cred că Eris dorește să te vadă.

Jeryl se întrebă de ce Eris nu o contactase direct; se întrebă, de asemenea, care putea fi explicația nuanței de amuzament - sau fusese altceva? - din mintea lui Aretenon.

Se apropiară de peșteri, fără să zărească nici urmă de Eris. Totuși el îi aștepta și apăru țopăind, înainte ca ei să fi ajuns lângă intrare. Imediat, însă, Jeryl scoase un țipăt fără să vrea, și se retrase un pas sau doi.

Eris redevenise întreg. Ciotul neregulat dispăruse de pe fruntea lui, fiind înlocuit de un corn nou, strălucitor, cu nimic mai prejos decât cel pe care-l pierduse.

Într-un salut întârziat, Eris își atinse cornul de cel al lui Aretenon. După aceea, dispăru în pădure, efectuând salturi uriașe de fericire, dar nu înainte ca mintea lui s-o fi întâlnit pe cea a lui Jeryl așa cum rareori o mai făcuse după Război.

— Lasă-l să se ducă, vorbe încetișor Therodimus. Cred că preferă să fie singur. Când se va întoarce, este posibil să-l găsești... schimbat. Filenii sunt pricepuți, nu-i așa? Acum poate că Eris le va aprecia mai mult „jucărioarele”.

* * *

— Știu că sunt nerăbdător, încuviință Therodimus, dar am îmbătrânit și doresc să văd transformările începând în decursul vieții mele. Am pornit în atâtea direcții întrucât nutresc speranța că măcar unele planuri vor izbândi. Acesta, însă, este cel în care cred cu cea mai mare tărie.

Pentru o clipă, bătrânul rămase pierdut în propriile-i

gânduri. Nici măcar unul dintr-o sută de membri ai rasei sale nu-i putea împărtăși visul pe de-a întregul. Până și Eris, deși credea acum în el, o făcea cu inima, iar nu cu mintea. Poate doar Aretenon – sclipitorul și subtilul Aretenon, cel ce dorea cu atâta disperare să neutralizeze puterile pe care le eliberase în lume – ar fi putut să întrevadă realitatea. Mintea lui era însă cea mai impenetrabilă dintre toate, cu excepția cazurilor când dorea contrariul.

— Știi la fel de bine ca și mine, continuă Therodimus, în vreme ce mergeau în susul râului, că războaiele noastre au o singură cauză: hrana. Noi și mithranenii suntem prinși în capcana acestui continent, cu resursele lui limitate, pe care nu le putem spori sub nicio formă. În permanență, viitorul nostru e umbrat de spectrul foametei și, în ciuda inteligenței cu care ne fălim, n-am putut găsi nicio soluție. Ah, da, am râcâit cu copitele niște șanțuri de irigații, dar cât de neînsemnat a fost rezultatul strădaniilor noastre!

Filenii au descoperit cum să cultive recolte care sporesc de multe ori fertilitatea solului. Cred că și noi putem face acest lucru – după ce le vom adopta uneltele pentru propria noastră folosință. Aceasta este prima și cea mai importantă dintre sarcinile care ne așteaptă, totuși nu cea asupra căreia m-am oprit eu. Soluția finală a problemei noastre, Eris, *trebuie să fie descoperirea unor ținuturi noi, virgine, unde să putem migra.*

Surâse, observând uluirea întipărită pe chipul fostului său elev.

— Nu, te rog să nu crezi că am înnebunit! Sunt absolut sigur că astfel de ținuturi există. Odată, am stat pe țărmul oceanului și am privit un stol uriaș de păsări apropiindu-se de peste ape. De asemenea, le-am văzut zburând și în direcția opusă, cu atâta siguranță încât m-au convins că se îndreptau spre altă țară. Și le-am urmat cu gândurile mele.

— Chiar dacă ipoteza ar fi corectă, așa după cum

pare, comentă Eris, la ce ne poate folosi?

— Și tânărul gesticulă spre râul care curgea în apropiere.

— Ne înecăm în apă și nu poți construi o frânghie care să ne susțină...

Gândurile i se pierdură brusc într-un haos de idei amestecate.

Filosoful zâmbi.

— Așadar, ai ghicit ce vreau să fac. Ei bine, acum poți vedea dacă ai dreptate.

Ajunseseră pe o porțiune netedă a malului, unde un grup de fileni trebuiau de zor, sub conducerea câtorva asistenți ai lui Therodimus. Lângă marginea apei, zăcea un obiect ciudat, făcut din mai multe trunchiuri de copaci legate laolaltă prin frânghii.

Priviră fascinați cum agitația lucrătorilor atinse un punct culminant. După o serie de opinteli pentru tras și împins, pluta coborî greoi în apă, cu o plescăitură puternică. De-abia se oprise jerba de picături, că un tânăr mithranean sări pe plută și porni să danseze bucuros pe buștenii care acum încordau parâmele, arzând parcă de nerăbdare să se desprindă de mal și să urmeze cursul râului până la ocean. După o clipă, veniră și alții alături de tânăr, veselindu-se pentru că stăpâneau un nou element. Neputând sări atât de departe, micuții fileni rămaseră pe mal, privind răbdători sărbătorirea.

Extazul general nu putea trece neobservat, deși probabil că puțini dintre cei prezenți își dădeau seama că se aflau într-un punct de cotitură al istoriei. Numai Therodimus păstra o mică distanță față de ceilalți, pierdut în gândurile sale. Știa că pluta aceea primitivă nu constituia decât un început. Trebuia testată pe râu, apoi pe lângă țărmurile oceanului. Munca urma să dureze ani buni și, mai mult ca sigur, el nu avea să-i vadă niciodată pe primii exploratori revenind de pe acele tărâmurile fabuloase, a căror existență nu reprezenta deocamdată decât o simplă bănuială. Alții însă aveau să termine ceea ce fusese

început.

Mult deasupra lor, un stol de păsări trecea peste pădure. Therodimus le privi îndepărtându-se, invidiindu-le pentru libertatea de a se deplasa, după dorință, peste uscat și peste ocean. El începuse cucerirea apei pentru neamul său, dar posibilitatea ca și cerul să le aparțină într-o bună zi depășea până și neobosita-i imaginație.

* * *

Când Eris își luă rămas-bun de la Therodimus, Aretenon, Jeryl și restul expediției traversaseră deja râul. De data aceasta, o făcuseră fără ca o singură picătură de apă să le atingă trupurile, deoarece pluta coborâse în aval și îndeplinea rolul de bac. Se începuse deja construcția unui model nou și mult îmbunătățit, fiind dureros de evident faptul că prototipul nu era capabil să înfrunte oceanul. Aceste dificultăți inițiale urmau să fie rezolvate fără greutate de proiectanți, care, deși siliți să lucreze cu unelte din epoca de piatră, puteau efectua cu ușurință calculele matematice ale metacentrelor, flotabilității și hidrodinamicii avansate.

— Misiunea ta nu va fi una ușoară, deoarece nu vei putea arăta tot ceea ce ai văzut aici, spuse Therodimus. Pentru început, trebuie să te mulțumești cu plantarea seminței, cu trezirea interesului și a curiozității, mai cu seamă în rândul celor tineri, care vor veni aici ca să învețe mai multe. Poate că vei avea de înfruntat rezistența semenilor noștri, eu mă aștept la așa ceva... Dar de fiecare dată când vei reveni aici, îți vom putea arăta lucruri noi, care să-ți întărească argumentele.

Își atinseră coarneau, apoi Eris plecă, ducând cu el știința ce avea să transforme lumea - la început lent, după care tot mai repede. Odată cu dispariția barierelor, după ce mithranenii și athelenii aveau să capete unelte simple pe care le puteau prinde cu membrele superioare, utilizându-le ei înșiși, progresul urma să fie rapid.

Deocamdată, însă, trebuiau să se bizuie pe fleni în toate privințele, iar aceștia erau foarte puțini.

Therodimus era mulțumit. Un singur lucru îl dezamăgea: sperase că Eris, dintotdeauna favoritul lui, avea să-i fie succesor. Eris, care revenea acum în sânul poporului său, nu mai era obsedat de propria-i persoană, și nici mohorât, fiindcă avea o misiune și o speranță de viitor. Îi lipsea însă viziunea pătrunzătoare pe termen lung, necesară aici; în schimb, Aretenon trebuia să continue ceea ce începuse filosoful. Era inevitabil, cu toate că deocamdată nu avea rost să se gândească la asemenea probleme. Therodimus era foarte bătrân, totuși știa că urma să se mai întâlnească de multe ori cu Eris aici, lângă râul ce-i delimita tărâmul.

* * *

Bacul dispăruse acum, dar, cu toate că știa la ce să se aștepte, Eris se opri uluit înaintea uriașului pod ce se legăna ușor în vânt. Execuția nu respecta întocmai proiectul – construcția suspendată implicase o mulțime de calcule matematice – totuși constituia prima operă inginerească importantă din istorie. Construit exclusiv din lemn și frânghii, acest pod prefigura forma gigantilor metalici care aveau să urmeze.

Eris se opri la mijlocul lui. Zărea fumul înălțându-se dinspre șantierele navale de pe țărmul oceanului și i se părea că poate distinge și catargele unora dintre ambarcațiunile noi, destinate comerțului de coastă. Era greu de crezut că pentru a traversa întâia oară râul fusese tras peste o funie ce se legăna.

Aretenon îi aștepta pe celălalt mal. Se mișca destul de încet acum, însă ochii continuau să-i sclipească de inteligență alertă. Îl întâmpină călduros pe Eris.

— Mă bucur că ai putut veni. Ai făcut-o la timp.

Eris știa că asta putea însemna un singur lucru.

— S-au întors navele?

— Aproape - acum o oră au fost reperate la orizont. Trebuie să ajungă dintr-o clipă în alta și atunci vom afla în sfârșit adevărul, după atâtea ani. Păcat că...

Gândurile i se destrămară, însă Eris le putea continua. Ajunseseră lângă marea piramidă de pietre sub care zăcea Therodimus.

Therodimus, a cărui minte se afla înapoia tuturor lucrurilor pe care le zăreau în jur, dar care nu mai trăise pentru a ști dacă visul lui cel mai drag fusese adevărat ori nu.

Dinspre ocean se apropia furtuna și ei se grăbiră pe drumul cel nou, care urma albia râului. Bărci mici, având un model pe care Eris nu-l mai văzuse până atunci, treceau la răstimpuri pe lângă ei, încărcate cu atheleni sau mithraneni și manevrate cu ajutorul unor lopeți din lemn legate de membrele anterioare. Întotdeauna, Eris se bucura să vadă asemenea noi izbânzi, asemenea noi eliberări ale poporului său de lanțurile străvechi. Pe de altă parte, toți aceștia îi aminteau de niște copii, lăsați liberi pe neașteptate într-o minunată lume nouă, plină de lucruri excitante și interesante ce trebuiau făcute, indiferent dacă ar fi putut sau nu să fie utile. Orice lucru care promitea să transforme rasa lui în marinari mai buni era mai mult decât util. În ultimul deceniu, Eris descoperise că uneori pura inteligență nu era îndeajuns; existau aptitudini ce nu puteau fi dobândite, indiferent de eforturile mintale depuse. Deși poporul său își învinsese în principiu teama de apă, continua să rămână destul de incompetent pe ocean, și de aceea filenii deveniseră primii navigatori ai planetei.

Jeryl privi nervoasă în jur când primele tunete se rostogoliră dinspre ocean. Purta și acum colierul dăruit de Therodimus cu atâta timp în urmă - nu mai era însă singura ei podoabă.

— Sper că navele nu vor păți nimic, spuse ea alarmată.

— Vântul nu este foarte puternic, iar ele au înfruntat

și furtuni mai cumplite, o liniști Aretenon, după care îi pofti în grotă lui. Eris și Jeryl priviră în jur cu interes vădit, dornici să admire noile minunății realizate de fileni pe durata absenței lor; dacă însă acestea existau, fuseseră ascunse, ca de obicei, până ce Aretenon avea să fie pregătit să le arate. Încerca o satisfacție de-a dreptul copilărească atunci când se ivea ocazia să facă asemenea mici surprize.

Întâlnirea lor degaja un aer de indiferență, care ar fi nedumerit un observator din exterior. Pe când Eris vorbea despre toate schimbările petrecute în restul continentului, despre succesul noilor așezări filene și despre răspândirea treptată a agriculturii în rândurile conaționalilor săi, Aretenon îl asculta doar pe jumătate atent. Gândurile lui și gândurile prietenilor săi erau îndreptate spre ocean, întâmpinând corăbiile ce puteau aduce veștile cele mai importante primite vreodată de rasa lor.

După ce Eris își încheie raportul, Aretenon se ridică și porni să se deplaseze agitat prin încăpere.

— Te-ai descurcat mai bine decât am fi îndrăznit să sperăm la început. Cel puțin de o generație n-a mai existat niciun război, iar pentru prima dată în istorie, rezervele noastre de hrană depășesc necesarul de consum, grație noilor tehnici agricole.

Aretenon privi mobilierul odăii, reamintindu-și cu un efort faptul că, în tinerețea lui, aproape tot ceea ce vedea acum i-ar fi părut imposibil sau chiar lipsit de sens. Pe atunci, nu existau nici cele mai simple unelte, cel puțin în cadrul noțiunilor vehiculate de rasa lor. Acum aveau corăbii, poduri și case... iar acestea nu reprezentau decât începutul.

— Sunt foarte mulțumit, reluă el. Așa cum am plănuit, am deviat întregul curs al istoriei noastre, îndepărtându-l de primejdiile care ne așteptau. În curând, puterile care au făcut posibilă Nebunia vor fi uitate – doar câțiva dintre noi le mai cunosc existența. Le vom duce secretul în mormânt. Poate atunci când urmașii noștri le

vor redescoperi, ei vor fi îndeajuns de înțelepți pentru a le folosi corespunzător. Noi, însă, am găsit atâtea minunății necunoscute încât s-ar putea să treacă o mie de generații până ce ne vom concentra din nou atenția asupra profunzimilor minții, pentru a jongla cu forțele încătușate acolo.

Gura peșterii fu luminată de licărirea bruscă a unui fulger. Furtuna se apropia, deși se găsea deocamdată la câțiva kilometri depărtare. Ploaia pornise să cadă în picături mari, furioase, din cerul plumburiu.

— Cât așteptăm corăbiile, vorbi din nou Aretenon, luându-i prin surprindere, haideți să mergem în următoarea peșteră ca să vedeți câteva din noutățile realizate de la ultima voastră vizită.

Era o colecție bizară. Una lângă alta, pe același banc de lucru, se aflau unelte și invenții care, în alte societăți, aparținuseră unor milenii diferite. Epoca Pietrei fusese depășită; apăruseră bronzul și fierul, iar primele instrumente științifice rudimentare fuseseră deja construite, pentru experimente care lărgeau frontierele cunoașterii. O retortă primitivă vorbea despre începuturile chimiei, iar lângă ea stăteau primele lentile văzute pe această planetă, așteptând să dezvăluie nebănuitele universuri ale microși macroinfiniului.

Furtuna se abătu asupra lor în vreme ce Aretenon se apropia de sfârșitul explicațiilor sale referitoare la noile minunății. La răstimpuri, privea nervos către gura peșterii, parcă așteptând un mesager din port, însă nu-i tulbură nimeni, cu excepția ocazionalelor salve de tunete.

— V-am arătat ceea ce era important, încheie el, și totuși mai există ceva care s-ar putea să vă atragă atenția, cât mai așteptăm. După cum v-am spus, am trimis expediții peste tot, pentru a colecta și clasifica un număr cât mai mare de roci, în speranța găsirii unor minerale utile. Una din expediții s-a întors cu asta...

Stinse luminile și grota se cufundă în beznă absolută.

— Ochii voștri vor avea nevoie de un răstimp pentru

acomodare, îi preveni Aretenon. Uitați-vă acolo, în colțul acela...

Eris miji ochii în întuneric. La început, nu putu distinge nimic; apoi, treptat, deveni vizibilă o lumină albăstruie, pâlpâitoare. Era atât de slabă și difuză încât nu-și putea focaliza privirea asupra ei și, instinctiv, pași înainte.

— Nu m-aș apropia prea mult, îl sfătui Aretenon. Pare un mineral absolut obișnuit, dar filenii care l-au găsit și l-au adus aici au căpătat niște arsuri foarte ciudate după ce l-au manevrat. Cu toate acestea, este rece la pipăit. Într-o bună zi, îi vom afla secretul, deși nu cred că-i ceva prea important.

O uriașă perdea de fulgere despică bolta și pentru o clipă, strălucirea lor reflectată ilumină peștera, proiectând umbre stranii pe pereți. În același moment, un filen apărui clătinându-se în prag și strigă ceva cu glasul său subțire, pițigăiat. Aretenon scoase un răcnet asurzitor de triumf, așa cum ar fi procedat unul dintre strămoșii săi, pe un străvechi câmp de luptă, apoi gândurile sale năvăliră în mintea lui Eris.

— Pământ! Au descoperit pământ! Un întreg continent ne așteaptă!

Eris simți sentimentul victoriei urcând prin el aidoma apei ce țâșnește dintr-un izvor. Înaintea lor, în viitor, se distinge limpede drumul nou și glorios pe care aveau să pășească copiii lor, stăpânind întreaga lume, cu toate secretele ei. Viziunea lui Therodimus deveni în sfârșit clară și scânteietoare în fața ochilor săi.

Căută mintea lui Jeryl, pentru ca și ea să-i poată împărtăși bucuria... și descoperi că-i era închisă. Aplecându-se către ea prin întuneric, își dădu seama că femeia rămăsese privind în adâncurile grotei, de parcă n-ar fi auzit vestea cea minunată, și nu și-ar fi putut desprinde ochii de la luminița enigmatică.

Din noapte, se auzi mugetul tunetului întârziat, gonind peste cer. Eris o simți pe Jeryl tremurând și-i

trimise gânduri de alinare.

— Nu lăsa ca tunetul să te înspăimânte. De ce te mai temi acum?

— Nu știu. Mi-e frică... dar nu de tunet. Ah, Eris, am reușit ceva minunat și-mi pare rău că Therodimus nu este și el aici, să vadă. Totuși, unde ne va duce în cele din urmă... acest nou drum al nostru?

Cuvintele rostite cândva de Aretenon se desprinseseră din negurile trecutului, obsedând-o. Își aminti plimbarea lor de pe malul râului, demult, când el îi vorbise despre speranțele sale și spusese: „În mod sigur, nimic din cele ce putem învăța de la Natură nu va reprezenta o amenințare la fel de mare ca pericolul pe care l-am descoperit în propriile noastre minți”. Acum, vorbele acelea păreau că râd batjocoritor, aruncând o umbră peste viitorul de aur – dar pentru care motiv, ea nu putea spune.

Singur, poate, dintre toate rasele universului, neamul ei ajunsese la o a doua răspântie... fără să fi trecut vreodată de prima. Acum, trebuiau să meargă pe drumul pe care-l ocoliseră și să înfrunte provocarea ce-i aștepta la capăt, provocare de care, de data aceasta, nu mai puteau scăpa.

În beznă, lucirea slabă a atomilor muribunzi ardea neabătută, în piatră. Aceasta urma să ardă în același loc, aproape cu aceeași putere, și când Jeryl și Eris aveau să fie colb vechi de secole. Iar licărul său urma să pălească doar cu puțin, până sosea ziua în care civilizația construită de ei avea să-i descifreze tainele.